

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Megjelenik minden pénteken egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 2 firtal fizethetnek elő, fél éves előfizetés el nem fogadtatik.

Pénz- és értékküldemények az ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ, a lap szellemi részét illető közlemények az ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ czimzendők.
A hirdetési díjszabályzatot lásd az utolsó lapon

Szerkesztő bizottság: elnök **Paget János**; Berde Áron, Szentgyörgyi József, Vörös Sándor, helyettes szerkesztő: **Szabó Sámuel**.

Tartalom: Figyelmeztetés levelezőinkhez. — Nyári vizsgarend K.-Monostoron. — A párisi közkiállításról, IV. — Az ideai hernyócsapás ügyéhez. Villási Pál. — Erdély gazdasági hátramaradásának okai, x. — A széna szaga és értéke. — Aratás. — A poczegér elűzéséről. Ebner Sándor. — A székes-fehérvári kiállításra teendő bejelentésekről. — Felhívás, a buzaüszög ellenszerei érdekében. — O buza, vetőmagnak. — Szakirodalom. — Szétszáradt faedényi víztartóvá tenni. — Juh-tályog ellen. — Vidéki gazd. tudósítások: Cserhalomtáj, Czelná, Gernyeszeg. — Meghívó. — Piaczi árak. — Hirdetések.

Figyelmeztetés.

T. cz. levelezőinket tisztelettel kérjük, sziveskedjenek lapunkat vidékők aratási eredményéről, egy levelezési lapon néhány sorban rögtön értesíteni, hogy mentől teljesebb képet nyújthassunk az ország gazdaközönségének, gabnatermésünkről. Szerk.

Vizsgarend

a kolozs-monostori m. kir. gazdasági tanintézet nyári vizsgáin.

A III-ad éveseknek: július 15-én gazdasági becslés- és számviteltan; 17-én állatgyógyászat; 19-én technologia; 20-án baromfi- és méhtenyésztés; 22-én gazdasági jogisme; 24-én erdészettan; 26-án gazdasági gépisme; 27-én, rétmivelés; 29-én kertészet és szőlőmivelés.

A II-od éveseknek: július 15-én növénytan és növénykórtan; 17-én földmértan; 19-én növénytermeléstan; 20-án baromfi- és méhtenyésztés; 22-én általános állattenyésztés; 24-én gazdasági vegytan; 26-án gazdasági gépisme. — Július 31-én a tanév bezáratik. —

A párisi közkiállításról.

(Eredeti tudósítás.)

(G. V.) IV. A magyar gazdasági osztály harmadik része az u. n. annexben — melléképtményben — foglal helyet,

mely épület közös ügyet képez, a mennyiben 70% az osztrák; szomszédé, a fennmaradó 30 pedig a mienk. Főleg három csoport az, melyet itt találunk: a tulajdonképeni mezőgazdasági termények, az erdészet és faipar, végre a mezőgazdasági gépek. A fennmaradó helyet jól-rosszul néhány kenderkiállító, nyers bőr, kevés méhészeti tárgy, asphalt, cement és Báro Révay haltenyésztete tölti be, ezen „sokoldalú” sarok akaratlanul is valami ő szerre emlékeztet.

A mi mindenekelőtt a mezőgazdasági termények bemutatását illeti, őszintén meg kell vallanunk, hogy hazánk mennyiségi képviselője nagyon is szerény, sőt egyes gabonaművekben p. o. a törökbuzában a minőség sem egészen kifogástalan. Az elhelyezésre lépcsős állványok vannak alkalmazva, kissé magasra nyulva, mert az állvány fokán levő tárgyakat megszemlélteni és megközelíteni nagyon bajos lenne, ugyanazért a minták felállítása csak a negyedik lépcsőig terjedhetett. Igen nagy mesterség volt itt is a tátongó hézagokat annyira-mennyire elfedni, mert a bejelentések alapján készült állványok legalább háromszor annyi gabonamintát fogadhatnának be, mint a mennyi tényleg — körülbelül 450 — kiállításra került. Ha okát kutatjuk e részvétlenségnek, lehetetlen mindent a szokásos indolentia rovására írni, hanem a hibának egy nagy része: a központi bizottságot terheli. Mert míg az 1877. februárhóban tartott világhiállítás enquéte, egyes különleges osztályokat kivéve, határozottan a tárgygyűjtés decentralizációját mondta ki, addig a központi bizottság csakhamar a vidéki bizottságok feje felett kezdett „sine nos de nobis” intézkedni és vajjon minő eredménnyel? Két oldalról sarkalva, a tisztelt magyar ember azt tette, a mi reá nézve legkényelmesebb volt, t. i. sem az országos, sem a vidéki központba nem küldött semmit!

A gabonakiállítás rendszeres feltüntetését magyar-óvári gazd. akadémiai tanár, Dr. Rodiczky Jenőnek köszönhetjük; kifáradhatatlan buzgósággal iparkodott azon, hogy szemes terményeink ismertetése ugy a gyakorlat, mint a tudomány igé-

nyeinek is megfelelőhessen. Az egész ország hét termelési vidékre lett osztva: Budapest és vidéke, Dunán innen, Dunán túl, Tiszán túl, Alföld, Erdély és Horvát-Szlavonország, mely utóbbi azonban „politikai” okokból nem jelent meg. Minden kiállítvány háromféléképpen lett volna illusztrálendő, egyszer a szemes termécy, annak kalászos és gyökeres kévéje, végre a termelési statistika által. Termény még csak volna annyi, a mennyi; a kévemutatvány azonban alig egy harmadrésznyi és hogy a termelési statistika a kiállítóknak körülbelül $\frac{3}{4}$ részétől, beérkezett, az csakis Rodiczky utánjárásának és szívósságának érdeme. Siessünk hozzátenni, hogy ezen érdem az internationalis gazdaközönség részéről elismerésre is talál, mert gabonakiállításunk — dacára fenti kifogásainknak, melyeket különben csak teljesen beavatott egyén tehet — mindannyi között áttekinthetőség és tanulságot illetőleg versenytárs nélkül áll.

A disztés is meglehetősen sikerültnek mondható. Az annex magyar része kétféfé oszlik, balról az erdészeti, jobbról termény és gép; e két utóbbit oszlopról-oszlopra mezei termények kalászaiból és téli zöldből készült füzérek folyják körül, az oszlop közepén pedig kalászkoszoru övedzi a csoportozimeket, melyek megett nemzeti zászlók lengenek. Az állványok fokát és felső lépcsőit a kevés gabona tölti be, melynek egy része az üvegek közé is be van osztva és így kellemes változatosságot idéz elő. Minden termelési vidéknek ott látjuk térképét is, valamint több általános érdekű mappát is, úgy mint Magyarország geologiai térképét, a magaslati viszonyokat, a népesség viszonylagos sűrűségét, a közelmúlt év esőmennyiségét, — mely a bemutatott termények vegetatiója alatt fordult elő — és a hőmérséki átlagokat mutató mappát. Nagyon ohajtandó lett volna, némi részletesebb dolgozat is, például a művelés alatti terület miként oszlik el az egyes ágakra, minő fontossággal bir területileg véve a buza, rozs, takarmány, repce stb. miképen van elosztva az állatlétszám stb? ez pedig tán nem okozott volna sem költséget, sem fáradságot, mert Bécsben mindezt láttuk és más állam is ismételve mutatta be az ilyféle munkálatokat és térképeket.

A gabona háromféle üvegben van kiállítva: hengerded, gömbölyded és leveses tál-alakban, csinos név etiquettet és a termelési statistikát tartalmazva, mely a következőkre terjed ki: kiállító, termelő hely, tengerszin feletti magasság, faj vagy fajta név, talajminőség, esőmennyiség, elővetemény, trágyázás, vetés vagy kiültetés szaka, aratás ideje, a növénynek szánt terület termése összesen és hectaronként, egy hectoliter sulya, legközelebbi terménypiacz és föld ára hectaronként, végre megjegyzések. Mint látjuk, e kis statistika helyesen kitöltve bő és érdekes anyagot nyújt a tanulmányra és legfeljebb azt sajnálhatjuk, hogy az illető termény átlagos árának közléséről nem lett gondoskodva. A termények elhelyezése kezdődik a gabonaneműekkel, folytatva van a kereskedelmi növényekkel és befejezve a takarmányfélék magvaival, mindenütt a tengerszin feletti magasság szerint rendezve t. i. alulról felfelé.

A budapesti vagy a rozs és kerti vetemények vidéke 95 minta által van képviselve, legtöbb közte a rozs, árpa és zab,

nagy részt kiváló minőségben. A dunántuli vagy czukorrépa vidéke 130 mustrával szerepel, legkevesebb azonban épen a czukorrépa; szépek a buzák, árpák, zabok, egyes kereskedelmi és takarmánymagvak. A Dunán innen és a felföld, vagyis a len és burgonya, fa és legelő vidéke 132 üveggel van képviselve, szép árpa, zab és bükkönyfélékkel. A tiszántuli vagyis a buza, köles és dinnye vidéke csak 51 kiállítvánnyal jelent meg mindenféle terményből; az Alföld a gabona és repce vidéke, a szemes termelés kincses bányája, még ennyit sem tud bemutatni; Erdélynek tehát nincs mit szégyelnie, ha beküldött gabonái szintén csak egy fél százat tesznek. A minőség, e három utolsó vidéket illetőleg, nem minden mintánál kiváló.

Gobóczy Károly, a biharmegyei gazdasági egyesület titkára 62 fajta általa termesztett burgonyákat mutat be, természetesen eddig már kicsirázott, de különben igen szép példányokban. Freystadtler Antal, a kaposvári uradalom bérlője s a tót-vázsonyi birtok tulajdonosa, csinos collectio kiállításban mutatja be mezei terményeit szemben és kalászbán, gazdasági s erdészeti iparának tárgyait, valamint vízvezetékének és többféle majorsági épületeinek terveit, melyek tanúságot tesznek róla, hogy a bérlőbirtokos az okszerű haladás színvonalán áll.

Az ideai hernyócsapás ügyéhez.

(Miként lehet jövőre a bajt apasztani?)

Keszthely, 1878 július 1. napján.

Taschenberg Entomológiájának 196 és 199. lapján a többek között azt mondja, hogy kellőleg megtartott rendőri intézkedések folytán a galagonya özöndék, mely a régibb időben millió számra özönlött el egyes vidékeket, Németországban most annyira megfogyott, hogy a gyűjtőknek valódi vadászatot kell tartaniok, ha arra szert tenni akarnak; miből következik: hogy ezen csapásnak, mely hazánkban minden 7—8 évben rendszeren ismétlődik és az idén többek közt a dunántuli megyékben is oly mérvben dult, hogy Szt.-Gál mellett Veszprém megyében — még a vasúti vonatot is képes volt megállítani — megszüntetése mégis csak rajtunk múlik.

Mivel pedig ezen rovar pusztítási módjai közt a peteszedést legjobban igen fáradságos és költségesnek tartják, azt hiszem, nem lesz érdektelen a következő adatot közölni, mely a keszthelyi gazdasági tanintézet kertészeténél folyó év június hó 2-ik felében történt.

Ugyanis a hernyók Keszthely vidékén is egész helységek fái tisztára letarolván, miután a galagonya özöndéknek lepkéi ott a hol kibujtak petéik lerakásául elegendő zöld levelet nem találtak, nagyon természetes, hogy azon legközelebb eső szomszédokat tisztelték meg látogatásukkal, kik jobban gondját viselték fáiknak és ennek folytán a gazdasági tanintézet kertjében is annyi petét raktak le, hogy ott 30 tanuló 3 óra alatt 250 gramm petét szedhetett össze.

Már most, ha föltesszük, hogy ezen munkát napszámos leányokkal végeztettük volna, miután ezek minálunk naponként 15 órát dolgoznak és ezért egy napra 40 krt kapnak, kitűnik, hogy a főntebbi arány szerint, 5 napszámos leány egy nap alatt

ama munkát szintén elvégezhette és ezért összesen 2 frtot kapott volna.

De mivel továbbá azon fáradságtól sem ijedtünk vissza, hogy föntebbi mennyiségből egy gramm súlyt meg számláljunk és ekkor úgy találtuk, hogy az 6300 petét tartalmaz, világos, hogy az általunk leszedett mennyiség 1,575,000 petét tartalmazott.

Ezen mennyiség jelenleg egy üveg lombik falai közé légmentesen elzárva, az intézeti kertészet tanszergyűjteménye közt foglal helyet. A peték összeszedése pedig legczélszerűbben úgy történik: ha balkezünkbe egy kis papirtölcsért veszünk, ekkor jobbkezünk hüvelykujjának körmeivel a levél felszínére tapasztott sárga petepogácsákat leturjuk, melyek ezen műtétel következtében és a velük járó enyveség folytán körünk végén egy kis esomót fognak képezni, honnan azokat mutató ujjunk körmehegyével igen könnyen a balkezünkben tartott papirtölcsérbe ejthetjük és ezen módon a peteszedést sokkal gyorsabban és könnyebben végezhetjük, semmint azt sokan gondolnák.

Mindezzel csak annyit akartam bebizonyítani, hogy a hernyók többi pusztítási módjai közt a galagonya özöndék petéinek szedése is sem nem költséges, sem nem túlfáradtságos, a haszon pedig százszorosan jutalmazza iparkodásunkat.

Villási Pál.

Erdély gazdasági hátramaradásának okai.

Általában el van ismervé, hogy Erdély mezőgazdasága összehasonlítva nemcsak a külföld, de a szomszéd Magyarország gazdaságával is, el van maradva. Beismerik ezt birtokosaink, beismerik a gazdaságok kezelői is. Mi az oka tehát, hogy noha felismerjük a rosszat, azon javítani még is oly nehezen tudunk? Szerény véleményem szerint az, hogy okát nem ott keressük, a hol az rejlik.

A mezőgazdaság fő és végczélja mindenestre a lehető legnagyobb, de állandó tiszta jövedelmet előállítani. El van-e ez nálunk érve, vagy van-e csak törekvésünk is azt elérni? miud a két kérdésre nemmel felelhetünk.

Oka ennek több körülményben rejlik és pedig: előítéletekben, minden újítástól való félelemben, minden számítás iránti ellenszenvben s mondjuk meg az igazat: h a n y a g s á g u n k b a n ; végre a gazdasági üzletnek és azok iránt kik az üzletet vezetik, igen kis mérvű megbecsülésében és megjutalmazásában.

Vannak azonban még más tényezők is, melyek az okoszerű gazdálkodást nálunk nagyon nehezítik. Ezek a birtokok tagosítatlan volta és talán ennél is inkább: az üzleti tőkék hiánya.

Az előítélet egyetlen egy osztályban sincs annyira begyökerezve, mint a gazdák osztályában; még az értelmesebbek némelyike is e hibába esik. Így midőn egy értelmes gazda előtt azon megjegyzést tettem, hogy igavonó marhája földjének megmivelésére nem elegendő: az illető ezt beismerni nem akarta, állítván, hogy eddig is csak annyi volt s a munkát, még is elvégezte, holott biztos tudomásom van, hogy nála a földek szántása s így

a vetés is soha a reudes időben be nem végeztetett s hogy gyakran az őszi vetések egy része egy szántásba, a tavasziaké pedig általában csak is egy szántásba lett elvetve s a törökbuza vetése ez okból akárhányszor későn történt. Az igavonó erő szaporítása ellen azért is kifogása volt, mert akkor több cselédet kellene tartani s így a kezelési költségek is szaporodnának; ezen ellenvetés czáfolatát feleslegesnek tartom.

Gazdáink hibája továbbá, hogy a gazdaságot csak úgy tekiutik, mint bármely kézművesiséget s a régi kézfogásoktól eltérni feleslegesnek, időrablónak, sőt károsnak tartván, vakon utánozzák szomszédjokat vagy azt, a kit ügyesebbnek vagy tapasztaltabbnak vélnék és szokott gazdaságuk menetrendjén változtatni, vagy bármely újítást behozni nem mernek. Így hosszas ideig gazdálkodva, gyakorlatból szereznek annyi theoriát, mely szükségleteiknek s állásuknak többé vagy kevésbé megfelelő; minden önálló gondolkozást és kutatást, melyhez nem szoktak, kerülve. Ilyen tisztán gyakorlati gazda megvet minden oktatást, legyen az akár könyvben, akár valamely szaklapban s önhittségében, mely rendesen a tudatlansággal karöltve jár, azt hiszi és állítja, hogy a p a p i r o s g a z d á l k o d á s mitsem ér s ez vagy amaz külföldön talán igen, de nálunk k i n e m v i h e t ő s a t . Szóval folyvást előítélettel áll elő; n e m g o n d o l v a , h o g y a z o k , a k i k a l a p o k b a n v a g y k ö n y v e k b e n a m e z ő g a z d a s á g r ó l i r n a k , r é s z i n t m a g u k , r é s z i n t m á s o k á l t a l g y ű j t ő t t t a p a s z t a l a t o k a t k ö z ö l n e k a z o l v a s ó k k a l s h o g y a z i l y e n é r t e s i t é s e k , h a e g y é b h a s z n u k n e m v o l n a i s , l e g a l á b b e s z m e c s e r é t i d é z n e k e l ő s a s z o r g a l m a t é s u t á n g o n d o l k o z á s t , a m e z ő g a z d a s á g n a k e z e n k é t f o n t o s t é n y e z ő i t e l ő m o z d i t j á k .

Könnyebb és kényelmesebb kétségkívül azt tenni, a mit apáinktól tanultunk, mint új fáradsággal és költséggel hosszú évek során tapasztalatokat szerezni. Úgy szintén könnyebb minden célirányosabb eljárást és minden új találmányt, mely által a mezőgazdaság külföldön s újabb időkben Magyarországon is emelkedett, mint nálunk kivihetetlen és haszontalan dolgot hirdetni, mint újat tanulni és beismerni, hogy hátra vagyunk maradva és még sokat kell tanulnunk!

Mezőgazdaságunk hátramaradásának további oka azon megbecsülésnek kis mérvé, melyben az erdélyi gazdatisztség részesül. Tagadhatlan, hogy az erdélyi gazdatisztek között igen sok értelmes, tapasztalt és jeles egyének találhatnak, de fájdalom, sok olyan is van, a ki a gazdatiszti czimre igényt nem tarthat; s ezek okai annak, hogy a gazdatisztek állásáról táplált fogalom a közvéleményben annyira súlyedt. Ezen különben nincsen mit csodálkoznunk. Az 1848-ik évig, ha nem is nyíltan, de hallgatólag el volt fogadva azon elv: gazdatisztnak vagy számtartónak felfogadni azt, a ki legkevesebbért szolgál s a kivel minél darabosabban lehet bánni. Hogy ez még most is, legalább helyenként áll, tagadni nem lehet. Hogy pedig azután az ilyen, gyakran inasból előléptetett gazdatiszt vagy számtartó egyebet nem tudott, mint a jobbágyokkal rosszul bánni, az világos. A helyett, hogy őket útba igazította s így sorsukon s a birtokos sorsán segített volna.

A jobbágyság eltörlése óta azonban ezen osztály emberei nem igen változtak és míg a gazdaságok kezelése ily kezekre lesz bízva: mezőgazdaságunk üzlete úgy az ország, mint a tulajdonosok kárára csak a régi fog maradni, mert értelmességéről, haladásról csak ott lehet szó, a hol önkény, önfejűség és előítélet nem uralkodnak.

Fájdalom! még most is akad nálunk egy-egy birtokos, a ki azon nézetben van, hogy a gazdaság kezeléséhez nem is nagyon szükséges, hogy a kezelő művelt és tanult ember legyen. Vajjon lehet-e ennél ferdébb és károsabb nézet? Igaz ugyan, hogy nálunk még egyes gazdaságok állapota olyan, hogy az olyan egyén is, a ki csak a különböző munkák kézfogásait ismeri, gazdatiszt lehet, de éppen azért áll gazdaságunk annyira hátra s fog is maradni mindaddig, míg birtokosaink be nem látják, hogy nem az a legjobb gazdatiszt, a ki legolcsóbban szolgál s a kivel úgy lehet bánni, mint egy szolgálival, hanem a ki minden eljárásának okát ismeri s intézkedéseinek alapelveit kimutatni képes; szóval, hogy a gazdatiszti állomások kezelésével csak oly egyének bízandók meg, a kik úgy ismeretökkel, mint magukviseletével a köznép fölé emelkednek.

Akadályul szolgál Erdélyben a mezőgazdaság előhaladásának még a birtokok feldarabolása és az üzleti tőke hiánya, mely két bajon segíteni természetesen az okszerű és értelmes gazdának sem sikerül mindenhol.

A tagosítatlan birtoknak hátrányai a következők: 1. A talajnak tetszés szerinti megmunkálása akadályozva van, minék folytán kénytelen a gazda azt vetni és aratni, a mit szomszédja vet. Ezáltal a talajnak szabad kihasználása van ismét akadályozva, mert a birtokos nem tud többet termelni, mint szomszédja, ha ehhez mindjárt több képességgel és erővel bírna is. A földnek keresztben szántása az ilyen eldarabolt földeken lehetetlen. Végre a szorgalmas gazda földjei, rest szomszédjának földjén elszaporodott gyommal megtelnek s így a talaj munkálása megnehezítettetik. 2. A tagosítatlan birtokon az ide-oda való járással sok idő és erő megy veszendőbe. 3. Nem képes a gazda munkására mindig felügyelni, mert gyakran megtörténik, hogy egyszerre több helyen dolgoztatni kénytelen s így a munkások egy része vagy felügyelet nélkül marad, vagy több felügyelőt kell, hogy állítson; mi által a kezelési költségek szaporodnak s a munka még sem történik oly jól, mintha személyesen felügyelhetett volna. 4. Tagosítatlan birtokban csaknem minden újítás ki van zárva. 5. Miután a tagosítatlan birtokon a szántókat és kaszálókat szolgálványok terhelik, sokszor a birtokterület s a tartott marhák közt helyes arány nincsen; gyakran a csekély birtokkal bíró gazdák több marhát tartanak és legeltetnek, mint a legnagyobb birtokos, miáltal ez utóbbira nézve a legelső hasznának nagy része elveszett.

Legnagyobb akadály azonban, mi mezőgazdaságunk előrehaladásának újját állja, az üzleti tőke hiánya. Míg a gazda a szükséges munkákat és javításokat a maga idejében végezni nem képes; több igavonó és haszonállatot beszerezni nem tud; különösen pedig, ha mindennapi kiadásainak fedezésére terményeit minden áron eladni kénytelen; a kínálkozó alkalmat

hasznára fordítani s így a gazdasági üzlettel néha járó veszteségeket pótolni nem tudja; addig haladásról szó sem lehet. Ily viszonyok közt, még a legigyekezőbb s legokoszerűbb gazdának fáradozása is füstbe megy.

Ha Erdély birtokainak többségét némi figyelemmel kísérjük, az elmaradásnak valóban szomorú képe tárul fel előttünk. Elsatnyult marhaállomány, mely rosszul ápolva és tartva, kevés és sovány trágyát szolgáltat; czélszerűtlenül épült és nem gondozott gazdasági épületek; beomlott sánczok és bedült kerítések, melyeken a marha szabadon be és kisétál; sokszor rosszul fizetett és ellátott cselédek, a kik vagy nem tudnak vagy nem képesek urekat híven szolgálni; némely helyen a gazdatisztek fizetésének elmaradása, mi által számtalan visszaélésnek és kihágásoknak tárva áll az útja, s daczára minden fukarkodásnak: sem jövedelem, sem pénz nincsen. Ezek az üzleti tőke hiányának és okszerűtlenül kezelt gazdálkodásnak szomorú következményei.

Ezen kedvezőtlen viszonyok nálunk mindaddig nem fognak változni, míg úgy a nagy, mint a kis birtokosság a gazdasági üzleti rendszer alapos változtatásának szükségességéről nem lesz meggyőződve s ennek keresztülvitelére a legmegfelelőbb s leghatásosabb eszközökhöz nem nyulnak.

Ily átalakulás azonban csak úgy lesz eszközölhető, ha a gazda marhaállományának szaporítására, szükséges gazdasági épületek felépítésére, czélszerű gazdasági gépek és eszközök beszerzésére szükségeltető költségeket előteremtteni képes lesz; s ha ezeken kívül minden gazdaságban a körülmények szerint még annyi forgó üzleti tőke marad, a mennyi a mindennapi kiadások fedezésére és a végre szükséges, hogy terményeinek eladásával várakozni tudjon, míg erre a legalkalmasabb és legkedvezőbb időszak elérkezett. Végre, ha a gazdaságok kezelése csak szakértő és képzett gazdatisztekre lesz bízva. X.

A széna szaga és értéke.

A széna jóságának megítélésénél nagy súlyt szoktak némelyek fektetni a szagára. Bizonyos hiányok erről is felismerhetők, péld. oly széna, mely még mint fű vagy már a renden egy ideig víz alatt állt — dohos, rothadt szaggal bír; igen átmedvesedett széna megfeketedik, szaga és íze keserű lesz. A földön penészesedett széna gombaszagot terjeszt; savanyu rétek szénája a cser fanyarsavanyus szagára emlékeztet. — Ha a széna a réteken rendszeren és jól száradt, már távolról kellemes szagot terjeszt.

Ez rendszeren csak a szagos kéthimpázsit (Anthoxanthum odoratum) illatától cred. Ezen szag azonban magába véve nem tápláló és a mi általában a szagos anyagok emésztés-előmozdító, idegeket izgó tulajdonságait illeti: ez egyelőre minden egyes anyagnál bebizonyítandó. Bizonyos, hogy a marha nem szereti a kéthimpázsitot, mert kemény és kevésbé tápláló fűnem. Valaha ezen fűvet nagyon dicsérték és fűvetések készítésekor hozzákeverésre ajánlották. Ezen fű magjának nagy ára semmi arányban sem áll a fű értékéhez.

A szénának egy másik édeses, mézre emlékeztető szaga néhány herefélétől ered. Ettől eltérő a sokféle menták stb. szaga; ha ez csak gyengén érezhető, akkor sem nem árt, sem nem használ; de ha erős a szag, akkor a marhának a takarmányt kellemetlenné teheti. Rétek melyek se kéthimpázsitot, se herét, se egyéb szagos füveket nem tartalmaznak, majdnem szagtalan szénát adnak melynek jósága azonban kitünőbb, mint a szagos fűnemektől eredetté. (Gyak. Mg.)

Aratás.

Az aratáshoz jó előre kell előkészülni, előre mindent beszerezni. A takaró kaszákat fogakkal ellátni.

A gabonának kaszával való letakarítása 1-ször kevesebbe kerül, mint a sarlóval, 2-szor a munkát hamarabb elvégezzük s ezáltal a szem kihullását meggátoljuk. Minden kaszás után szükséges egy marokszedő, ha a fönálló gabonára vágja a kaszás; ha pedig a földre dönti le hosszú sorba, akkor hosszufogu gereblyével kell a rendet markokba szedni.

Nálunk Erdélyben nincs szokásban a gabona kaszálása; csak kivételesen a gyenge gabonát kaszáltatják. A sarlóval arató lassabban, de tisztább munkát végez.

A kéve-kötél ék. Hol erdő van, legjobb kéve-kötő a vessző-guzs, melyet harmattal vagy pedig esős időben otthon meg lehet csináltatni. Ha ez nincs, lehet zsupból is köteleket készíttetni. Itt az a baj, hogy a rozs-szalma zsupjában a szemek benn maradván, a tiszta buza el-elegyedik; néhány év múlva lesz belőle kétszeres. Vagy a learatandó gabona legszebbjéből ott helyben lehet készíteni kéve-köteleket; azonban így sok szem kihull, ha nem vigyáznak.

Ezen utóbbi módnak még az a rossz oldala van, hogy a legdrágább munkaidőből sokat elvesztegetnek a munkások, mi annnyival érezhetőbb: ha még bajosan is kaphatni őket. Azonban az ügyes gazda ily munkára csak is a delogtehetően öregget szokta alkalmazni.

„Zsengéjében a rossz!” Ez a jelszava mindenjó gazdának; sokkal jobb ára van az ily gabonának, mert a lisztje finomabb, mint hogy a gabona szeme aczélosan marad. A vetni való gabona aratását utoljára kell hagyni, mert mikorra a többi letakarítottuk, ez is már többnyire tülön-tul meg van érve.

A zsengéjében aratott gabona szalmája takarmányozásul 20 perzenttel többet ér; csak vigyázzon a gazda, hogy a kévéket jól kiszárassza, különben penészes lesz szalmája.

Az aratást hogyan kezdjük? Az őszi árpa legelőbb szokott érni, utánna a rozs, buza, tavaszi árpa, tönköly, alakor, zab.

Az árpa és zabfélék teljes megérését nem kell bevárni, mert mindkettőnek törékeny a kalásza, magva könnyen kihull.

A lenese, borsó letakarításával vigyázni kell, főleg nagy melegben, mert sok szem kihull, még pedig a java szokott kiperegni.

A jókor vetett lent és kendert már e hó vége felé lehet kitépetni. Az alkalmas időt mutatják sárguló levelei.

Ha a repczemagból valamicske kitalált hullani, el kell boronálni a földet, a mag szépen kikel, vetés idejekor alá szántatik, jó zöld trágyát ad. A jó gazda mindenből hasznot húzhat.

Az érés ideje. A gabonanemek érését meg lehet tudni a következőkről: 1. ha szeme egészen kifejlődött, 2. ha azt ketté csipjük: belőle nem tej, hanem kevés víz jön ki, 3. aratni lehet, ha a gabona szára két alsó bütyke elszáradt, mert ez a jele: hogy a földből nem vesz föl több nedvet.

Kévek ötés. Nagy kévéket köttetni nem tanácsos; mert nehezen száradnak s a kazalozók még nehezebben adhatván föl, a nyugvással sok időt pazarolnak el; azért tanácsos minden dolgot úgy intézni, hogy az időt és pénzt megkíméljük.

Takarodás. A falu ünnepe szokott lenni a takarodási idő, mikor a gazdaember hajlékához hordja be az egész évi fáradságának eredményét. Tele rakja ilyenkor az igásokat esengetyűkkel. Kirukkol ilyenkor egész erejével.

Különös figyelmet is érdemel a behordás ideje, mely részint a gabona minőségétől, részint az időtől függ.

Főszabály: hogy a gabonát a mezőn jól ki kell szárítani, különben asztagban megdohosodik, némelykor el is ég. Szalmája haszonvehetlenné válik.

Mentől füvesebb a gabona s mentől alantabb vágatott tarlója, annál több szárítást igényel; mely körülmény e takarmányszük időben kétszeresen figyelembe veendő.

A csürbeherdás legkevesebb költséggel jár. Vigyázni kell, hogy rozst buzára ne rakjunk. A magnakvalót vagy egészen külön, vagy legfelül kell rakatni. Egy pár napig a csürkapukat nappal nyitva kell hagyni, hogy gabonánk kiszáradhasson.

Asztagolás. Ha a csürben nem elegendő a hely szalmás gabonánk elhelyezésére s kénytelenek vagyunk a szabadba összerakni: az asztagok helyét jó előre jelöljük a csürökert legemelkedettebb pontjaira; körös-körül megdarszolván, megnyesvén a földet, tisztára söpörjük, hogy a lehullott szemeket felgyűjthessük.

Az asztagok helyeire alomul ágakat is jó tenni, arra szalmát bőven, így gabonánk a föld nedvétől nem fog megromlani.

A gabonát ha behordtuk, szerencsések vagyunk, mert nagy gondtól menekedtünk meg; de ha rosszul rakjuk össze, csak azután gyűl meg a bajunk vele; mert ha a mezőn éri vész, a sors esapásának tulajdonítjuk; de ha haza hordtuk és saját ügyetlenségünk által pusztul el, nem okozhatunk senkit; azért az asztagoláshoz a legügyesebb embereket kell kiválogatni, kiknek nem ezuttal szándékuk a mi asztagunkon próbát tenni, hogy jobbra dől-e el az asztag, vagy kanyarodik.

Tűzvész miatt nem kell igen közel rakni egymáshoz az asztagokat; ha csak lehetséges legalább $\frac{1}{2}$ öl magas szalmával kell beföldni, póznákkal jól lenyomatni. Ha pedig szalma nem volna készen s csak amugy magából kellene a fedélnek is kerülni; czélszerű a legfelső kévek kalászeit szecsavágó késsel, vagy baltával elvagdálni; vagy ha erre reá nem érnék

oly mesterembert kell fogadni, ki felösség mellett csinálja a te-
tőt úgy, hogy az eső bele ne szívároghasson.

A zab-asztagra, bármily szárazon hordtuk is be, ügyelni
kell, czélszerűbb neki szelelőt hagyni, mint később az egész
asztagot széthányatni. (Falusi Gazda.)

A patkány (poczegér, poczok) elűzéséről.

Némely évben a patkányok (Erdélyben legtöbb helyt
poczegereknek hívják őket) annyira elszaporodnak, hogy
a gazdának érzékeny károkat okoznak. Összevissza ássák, fur-
ják az épületek falait; a gabonakészletet apasztják; megrág-
nak haszonvehető tárgyakat; továbbá a háziasszonyok nagy
boszuságára elhordják a csirkét, ruczát, kis libát, sertés-
ölakban kikezdi a kis malacot; egyáltalában a patkány kár-
tékonyságánál fogva irtani való állat.

A patkánynak igen sok az ellensége, de ébersége, ra-
vaszsága és gyorsasága folytán legtöbb esetben észre veszi a
tört és elkerüli a veszélyt. Kutya, macska, menyét, bagoly és
egyéb ragadozók meglehetősen menyiséget pusztítanak; méreg
által és csapdával ismét apaszthatók; Lyukai ba petróleu-
mot öntve tovább költözik; ha élő patkány megkenet-
tik szekéren öcsössel vagy nyakára kis zörgő kötetik,
szabadon bocsátás után társai félnek tőle és elhúzódnak. Sike-
resnek bizonyult még a patkányok lövetése; ha néhány patkány
meglövetett, a többiek megijednek és elköltöznek.

De bár mint üldözzük, szaporaságuk oly nagy, hogy rit-
kán bírunk velük, hanem kifognak rajtunk, boszantanak.

A patkányok irtásáról egy német gazdasági lapban kö-
vetkezőket olvastam: 1858-ban Cubába hajóztakor egy angol
hajó legénysége már a mexicói öbölben panaszt tett kapitányá-
nak, hogy a patkányok annyira elszaporodtak és annyira tola-
kodók, miszerint valósággal velük egy tálból iparkodnak ét-
kezni. A hajó esetleg valamely szigeten kikötött s akkor bizo-
nyos mennyiségű zöld növény rakatott fel. Ezek után a kö-
vetkező éjjelen a hajó öre észre vette, hogy sok patkány a
fedélzetre jő, ott félénken fel s alá futkos és többen közülük a
tengerbe ugranak. E körülmény a kapitánynak bejelentetett és
miután szoros vizsgálat tartatott, kitént, hogy a patkányok on-
nét távoztak el, hol a berakott zöld növény összehalmozva he-
vert. A kapitány tehát e növényeket a hajóban szétszóratta és
mindnyájuk csudálkozására a patkányok a fedélzetre menekültek
és ijedtükben a tengerbe ugrottak. Rövid idő alatt a hajó meg-
menekült alkalmatlan lakóitól s midőn rendeltetése helyére érke-
zett, e növény megvizsgáltott és a nálunk is vadon termő
orvosi árnyék (Cynoglossum officinale, Gem. Hund-
zunge) bizonyult.

A kapitány ez eseményt többeknek elbeszélte, kik neve-
vezett növényt említett célra ismét sikerrel alkalmazták.

Ugyan e hajós kapitány 1866-ban birtokára költözött,
hol sertésóla alatt sok patkány tartózkodott. Saját sertésóla
mellott pedig szomszédjának tyúkháza volt. Egyszer szomszédja
panaszodik, hogy a patkányok mult éjjel megölték húsz csirké-
jét. A további kártételt megakadályozandó, gyógyszerertárba

küldött orvosi árnyék, de ott nem zöld, hanem póralakban
kaphatott csak. Ezt óla körül elhintette s rövid idő múlva a pat-
kányok eltűntek és 1869-ig, míg birtokán lakott, patkányt nem
látott udvarában.

Az orvosi árnyék kábító hatása a bolondító csalmatoké-
hoz (Hyoscyamus niger) hasonló.

Kiváncos volna, ha nálunk is tennének vele kísérletet,
hogy meggyőződünk érintett közlemény igaz vagy hamis vol-
táról. **Ébner Sándor.**

A székesfehérvári országos kiállításra te- endő bejelentésekről.

Magyarország és kapcsolt részeinek mélyen tisztelt kö-
zönségéhez! Midőn hazai iparunk és gazdaszatunk emelése
érdekében elhatároztuk egy, Székesfehérvárott 1879-ben tar-
tandó országos ipar-, termény- és állat-kiállit-
ás rendezését, tisztába voltunk a feladat nehézségével, de
megfeszített munkásságunk mellett legyőzni hittük azon re-
ményben, hogy édes magyar hazánk minden igaz fiának haza-
fias támogatásával találkozandunk.

E hitünkben nem csalatkozánk, mert a hazai sajtó nemes
támogatása által már eddig is sikerült országszerte érdekeltsé-
get kelteni, mit emel azon tény is, hogy kiállításunk érdekében
működő bizottsági tagoknak száma, kik az ország különböző
vidékéről lettek a bizottságba bevélasztva, az ezerszázat meg-
haladja. A munkálatok szakadatlan folynak, de hogy a kivitel-
nél legyőzhetlen akadályok fel ne merüljenek, tisztelettel kérjük
a bejelentéseket mielőbb megtenni. A bejelentések 1878.
juliust elejétől elfogadtatnak s úgy a bejelentési
ív, mint a kiállitási szabályzat kívánatra alóírt végrehajtó bi-
zottság által azonnal elküldetik és a kérendő felvilágosításokat
mindenkor szives készséggel adandja meg.

A székesfehérvári országos kiállitási végrehajtó bizottság
nevében.

Székesfehérvárott, 1878 jul. 4-én.

Csitári Kálmán,

b. jegyző.

Gr. Zichy Jenő,

b. elnök.

Felhívás a gazda közönséghez.

(A buza-üszög ellenszerei érdekében)

Az ország összes vidékeiről bangoznak panaszok az
üszög káros fellépése ellen és ezen általános csapás
közepette csakis egyes gazdák vetései lőnek kártól megkímélve,
kik is e baj szerencsés elhárítását egy a vetőmaggal eszközlött
bizonyos eljárásnak (bepáczolásnak stb.) tulajdonítják.

A közügy érdekében felhivatnak tehát mindezen gazdák,
hogy ezen eljárásuknak, továbbá az ezzel elért eredményeknek
leírását a földmivelés-ipar-és kereskedelmi ministeriummal le-
hetőleg 14 nap leforgása alatt oly czélból közölni sziveskedje-

nek, hogy az így nyert adatokból és másoldalu tanulmányozásokból összeállított útmutatás a gazdaközönséggel még a vetés ideje előtt közölthetvén, a jövő évi termést fenyegető veszély lehetőleg elháríthatassék. *)

Ó buza, vetőmagul.

Tekintve az országserzte elterjedett panaszt az idei búza-termés üszögösségéről, értesíteni kívánjuk lapunk olvasóit, hogy Bethlenben, Gr. Bethlen Károly urnál, jó üszögmentes tavali búza kapható, melyet vetőmagnak ajánlhatunk. Ára Bethlenben helyt hectoliterenként 10 frt; kívánságra az apahidai vaspálya állomásig szállítva zsákostól 12 frt. o. é. —

Szakirodalom.

Megjelent Kolozsvárt, Stein János bizományában: Br. Szentkereszty Györgytől, a szőlőépítés, művelés és pinczekezelés, 21 könyomatu ábrával, 168 lap. Ára 1 frt 50 kr. — Gondoskodtunk róla, hogy lapunkban közelebből tüzetes bírálatát adhassuk. —

Szétszáradt faedényt víztartóvá tenni.

Legegyszerűbb, hogy ha az ilyen — melyből minden víz kifolyna — megtömjük szorosan szalmával vagy rozsz kőrös szénával, melyre nehéz köveket rakunk és teletöltjük vízzel; ez habár kifolyna is, visszamarad a vízzel telt csöves szalma vagy széna s így rövid idő alatt a szétszáradt kád vagy hordó megdagad. Egyszerű, olcsó szer és biztos. (Gy. Mg.)

Juh-tályog ellen.

Az antimoniumot ajánlják következő módon: a kissé darabosan aprózott sóhoz 100 juhra 8 dekagramm antimonium adatik, hogy védszerűl, praeservativumul, szolgáljon; gyógyszerül két-adag kell. Előbbi esetben hetenkint egyszer, utóbbiban minden nap, vagy minden másodnap adunk ebből a szerből, mindig akkor, midőn a juhok legelőről visszatérnek.

(Gy. Mg.)

Vidéki gazdasági tudósítások.

Cserhalomtáj, 1878 jul. 2-án.

Időjárásunk kitünő. A májusi szárazságot nagy részben megjavították a júniusi esőzések. A buza kitünően szemzett, érik. A ritkás rozszok fejei is szépek. Jól fejlődtek tavaszvetéseink is. Csak a török-buzavetés foltos és különböző fejlettségű. Szénánk kevés lesz s azt sem tudjuk az esőzések folytán jól csinálni. Gyümölcsstermésünk: szilva, körte, meggy, cseresznye van, de alma, kajsza- s űsi barack nagyon kevés, némely helyek kivételével. A méhek most kezdenek már későn rajzásra készülni. A legelők jók, de a szarvasmarha

*) Ilyen tudósításokat lapunk is szívesen közölni fog.

S z e r k.

vérbőség miatt hullani kezdett. Ára nincs. A török-buzának hectolitere 6 frt. Ugarainkat végeztük. Szőlőink dús termése szépen fejlődik. A napszám drága, kaszás 60 kr, kapás 40 kr, saját élelmén.

Vályi Elek.

Czelna, 1878 jul. 6-án.

Pár nap alatt az aratás, mely meglehetősen szép reményekkel biztat — kezdetét veszi. Széna csinálásainkban a bekövetkezett esős időkkel sok kár van. Török-buzáink szépek, nagy része már második kapálásban reszesült. Szőlőink jó közép termést ígérnek, levelezés végződésben van s a második kapálás folytatatik. Alma nagyon csekély körte, szilva, közép termést ígér. Hegyeinken a tavaszbuza silány, széna termés pedig majdnem semmi. E hó 3-án estve 8 óraker borzasztó viharunk volt, házakat romboló szél és sok fát tört ki.

Albert Elek.

Gernyeszeg, 1878 jul. 9-én.

Határainkban a legdúsabb termés a sok eső miatt pusztulásnak indult. Gazdag repcetermésünk petrenczékben rothad, valamint a széna is. Kővér gabonáink már sarló alá valók, de a zápor esőkkel vegyes viharok úgy össze kuszáltak, hogy az aratásra legjobb idővel is két annyi munkaerőre leend szükség. Az Isten megmutatta az áldást, de él is tudja venni.

Gálfi Sándor.

Meghívó

Az erdélyi gazdasági egylet igazgató választmánya 1878-ik évi július hó 15-én d. e. 10 óraker rendkívüli ülést tart az egyleti irodában, főtér 36. sz. első emelet, melyre a t. tagok ezennel tiszteletteljesen meghivatnak.

T á r g y: képviselők küldése a k.-monostori nyári vizsgákra; a „Bors“ és „Gróf Mikó“ jutalomdíjak odaítélése. —

T. e z. munkatársainkat értesíteni kívánjuk, hogy a lejárt ápril-júniusi évnegyedre illő tiszteletdíjakat július 2-án, a kolozsvári postára feladtuk. A kiknek kezükhöz nem jutott volna: sziveskedjenek reklamálni.

S z e r k.

Felelős szerkesztő: SZABÓ SÁMUEL.

Hirdetések.

Pénz-kölcsönök

a birodalom bármely részében, telekkönyvezett földbirtokra 1000 frttól kezdve bármily magas összegig 5 és 6% kamat mellett törlesztésre és 5000 frton felülirek még előnyösebb feltételek mellett gyorsan eszközölök, bővebb felvilágosítással készsággal szolgálók. Bekeblezett terhek kifizetését szintén eszközölök.

(6) (25—26)

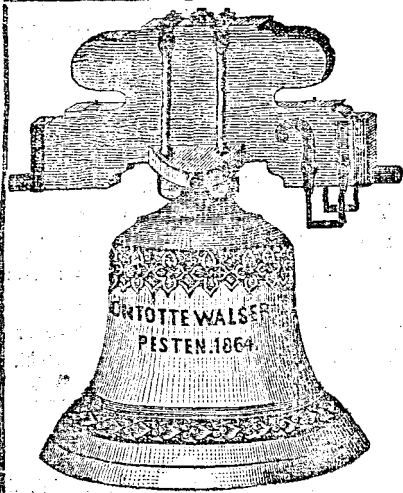
Voith Gergely,

Kolozsvárt, párisutca, 19. sz. saját ház.

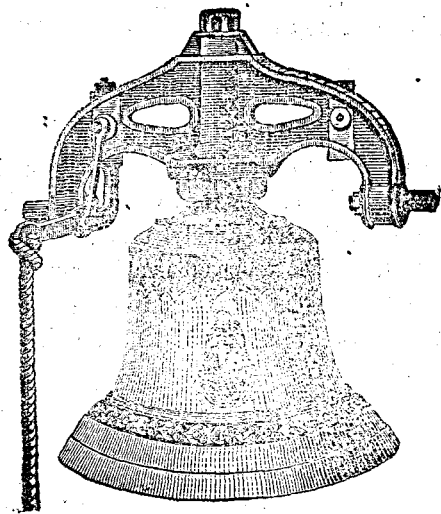
(Értekeztetni személyesen vagy posta útján naponta d. u. 1—4 óráig)

Tömítő-orsók, kovacs-fúvók, takaró-ponyvák, tized mérleg és súlyok.

kerti- és kézi fecskendők, tüzi vedrek, pemetek, toló- és mászó létrák

Harangok
fa és vaskalappal.
Tűzoltó szerelvények.
Borlehuzó gépek
teljesen felszerelve.
Gummi és kender
tömítők, gummi kö-
penyegek.
Szivattyus és házi
kutak, azonkívül

rugany-mérga és guttaperga árúk minden czéfére, nevezetesen lapok, szellentyűk, zárkarikák, színhörök

szerező és javító műhelye; elvállal kutak, gépek és vízvezetések berendezését és javítását (28-52.) (3.)

WALSER FERENCZ első magyar gép- és tűzoltó szerek gyára, harang és ércöntőde Budapesten, főkraktár Kolozsvártt. bel-monostor utca 12. szám.

villanyos házi és szoba-táviradók, vezetékek tűzoltó egyletek részére

Piaci árak.

A heti vásár		Egy hectoliter (=70 kupa)						100 kilo		1 köbméter	1 kilo
helye	napja	tiszta buza	kegy buza	rozsa	árpa	zab	törökbuza	széna	szalma	tüzifa	marhabús
á r a k r a j o z s á r o k b a n											
Beszterce	febr. 27.	840	650	—	—	300	625	240	75	300	28
Brazsó	mart. 15.	950	700	615	570	295	530	220	130	360	36
Csik-Szereda	april. 24.	1025	800	665	575	350	620	280	100	170	28
Déás	jul. 2.	870	780	600	—	300	600	320	100	200	32
Déva	dec. 23.	1100	700	950	—	360	720	260	180	220	36
Erzsébetváros	mart. 16.	900	700	675	—	350	600	300	160	300	34
Fogarás	jan. 25.	900	880	720	—	300	600	220	130	350	34
M.-Fehérvár	jun. 15.	900	800	675	—	—	600	380	170	335	44
Gy.-Sz.-Miklós	jul. 6.	1100	800	600	550	275	550	110	95	—	32
Kolozsvár	jul. 11.	813	—	565	—	260	683	240	150	300	42
M.-Vásárhely	mart. 25.	900	750	650	560	325	618	300	100	350	34
Nagy-Enyed	jan. 24.	850	675	550	—	280	525	240	80	180	32
N.-Szécheny	jul. 9.	870	720	620	550	290	620	180	100	300	44
Bégesvár	febr. 21.	930	700	650	—	280	600	150	90	180	32
S.-Sz.-György	jul. 1.	930	830	630	500	330	550	250	150	250	36
Szamosújvár	febr. 11.	930	675	600	—	260	640	360	70	400	30
Sz.-Régen	jul. 4.	825	700	638	—	225	625	200	120	220	30
Sz.-Udvarhely	jul. 9.	900	750	700	—	350	600	150	50	180	28
Torda	jan. 27.	850	700	650	400	250	550	250	36	320	36
V.-Hunyad	mart. 30.	920	800	720	—	300	620	180	100	200	36

Mellékletek

100 darabonként 1 forint 40 krajával számítatnak.

A hirdetés szövegét
a t. megrendelők minden külön díj nélkül tetés szerint akarhányszor változtathatják.

Az „Erdélyi gazda” hirdetési díjszabályzata.

A kívánt tér megnevezése	1 1-3 1-6 1-12 1-18 1-24 1-30 1-36 1-42 1-52									
	szori hirdetésnél									
	fizetendő forint									
10/15 v. egész oldal	8	24	45	65	120	160	180	200	220	260
8/16 v. fél „	4	12	23	43	60	80	90	100	110	130
4/16 v. negyed „	2	6	12	22	30	40	45	50	55	65
2/16 v. nyolczad oldal	1-50	4-50	8	12	16	22	24	26	28	33
1/16 v. tizenhatod „	1	3	4	6	8	11	12	13	14	17

Ezenkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányszor a hirdetés megjelenik.

Egyletünk t. tagjai és

lapunk t. előfizetői 25% vagyis egy negyedrészt engedményben részesülnek, ha hirdetésük beküldésekor tagsági vagy előfizetői minőségükre hivatkoznak.